

„Hagyományos háziállataink az új évezredben”Gödöllő, KÁTKI 2011.03.31-04.01.

A konferencia génmegőrzési szekciójának szekcióvezetői összefoglalója:

1., A génmegőrzési szekció fő céljai:

A génmegőrzés célja a genetikai erőforrások védelme. A zavartalan és választékos élelmiszer-ellátás, az élelmiszer önrendelkezés elképzelhetetlen a kiegyensúlyozott állattenyésztés, az pedig a hagyományos fajták megőrzött génállománya nélkül. Ezért a helyi fajtákat az esetek többségében a nemzeti szuverenitással, kulturális értékekkel is azonosítják, hiszen csak az a mezőgazdaság lehet sikeres, amely alkalmazkodik a táj, a környezet sajátosságaihoz és kihasználja a biológiai sokféleség gazdag tárházát. Tudatos génmegőrző tevékenységünkben szem előtt tartjuk a gazdaságilag előnyös tulajdonságok megőrzését, az alkalmazkodóképesség és a genetikai változatosság fenntartását. Emellett a génmegőrzésben esztétikai, és etikai szempontok is szerepet játszhatnak.

A génmegőrzési szekció előadásai és aktív hozzászólásai megerősítették, hogy:

- az őshonos és helyi fajták fenntartásának, genetikai tartalékainak megőrzése elsősorban állami, majd azt szorosan követve vállalkozói (gazda, gazdálkodó-tenyésztő), civil és általában társadalmi feladat, amelyek között a felelősség megosztást időről időre tisztázni kell,
- a Vidékfejlesztési Minisztérium (VM) által 2010-ben újjászervezett állatgenetikai fajta és génmegőrzés rendszere ígéretes kezdeményezés, de csak abban az esetben járhat sikerrel, ha a rendszerben fellelhető humán, szellemi és különösen pénzügyi erőforrások a szükségesmértékben rendelkezésre állnak,
- a 2010-2011-ben, konkrétan a konferencia körüli napokban-hetekben folyó hungarikum törvényelőkészítő tevékenységhez indokolt a génmegőrző szakmai társadalom hozzájárulásának figyelembe vétele,
- a génmegőrzés definíciójának mai értelemben való meghatározása és annak alkalmazása a tudomány, a gyakorlat, az agrár-szakigazgatás és a társadalmi konzultáció terén,
- a génmegőrzés hazai és nemzetközi problémáinak és sikeres példáinak áttekintésére és az azokból származó következtetések levonására nagy szükség van,
- a génmegőrzés profitot is eredményező példáinak bemutatásával mind a szakmai, mind a társadalmi feladatok jobb ellátására nyílik lehetőség,

- a génmegőrzés sporttal és szórakoztató állattenyésztéssel összefüggő példáinak áttekintésével teljessé tehető a tenyésztők és a műkedvelők hozzájárulása az állatgenetikai tartalékok megőrzéséhez,
- indokolt a kutatási, koordinációs, támogatási és fajta hasznosítási hibák felfedése, javítása,
- szükséges a génmegőrzésben legszükségesebb tennivalók rendszeres áttekintése a génmegőrzésben kulcsszerepet játszó tenyésztő szervezetek részvételével.

2., A génmegőrzés lehetőségei:

Az állatgenetikai tartalékok védelmének gyakorlati megvalósítása, érvényre juttatása. Ilyen a biodiverzitás fenntartása, amely egykor sikeres, ma védett, a tenyésztésből kiszorult, létszámában rendkívül lecsökkent állatfajták megőrzése. Ezeket az állatfajtákat korábbi értékeik alapján a magyar országgyűlés 2004-ben nemzeti kincsé nyilvánította. A védett őshonos állatfajták fajtól függetlenül csaknem ugyanazon okok miatt kerültek háttérbe, és szorultak ki a köztenyésztésből a modern fajtákkal és hibridekkel szemben.

Tudomásul kell vennünk, hogy a hagyományos helyi fajták a mai modern állattenyésztési felfogás tekintetében sok esetben problémákkal terheltek. Ezek az okok a következők:

- Reprodukciós képességük és növekedési erélyük kicsi, esetenként fele-harmada a mai modern fajtákénak.
- Fajlagos takarmány-felhasználásuk 50-100%-kal elmarad a mai modern fajtákétól.
- Húsformáik esetenként nem tetszetősek, vágóértékük gyenge.
- Az állati termék előállításból csupán 1-2 %-ot képviselnek.

Ezek azok az okok, amelyek miatt a termelők körében az értékesítési árban, a fogyasztó részéről pedig kedveltségben nem mindig versenyképesek az őshonos fajták.

Ezzel szemben az őshonos, helyi fajták előnyös tulajdonságaik révén speciális hasznosításukban kompenzálni képesek hátrányos tulajdonságaikat:

- A környezettel szemben támasztott mérsékelt igényük miatt jól alkalmazkodnak a klimatikus, tartási és takarmányozási feltételekhez.
- Tartási- és takarmányozási költségük általában kisebb, mint a modern fajtáké.
- Húsuk és más fogyasztható termékük, valamint a belőlük készült termékek élvezeti értéke kiváló.
- Különleges minőségű bio-, öko- és prémium termékek alapanyaga.

Ezeknek a hagyományos, helyi fajtáknak a génmegőrzését nehezíti és az állami szerepvállalást növeli, hogy Magyarországon az elmúlt 50 év során megszűnt a hagyományos kisparaszti gazdálkodás, átalakult a falusi, vidéki életforma. A modernizálódó, kényelemkereső falusi életforma közepette kevesen vállalják ezen állatfajtáknak a gondozását és felnevelését. Ezért nincs egységes minőségű árualap és nem mindig jelentkezik irántuk érdemi kereslet.

A sikeres génmegőrzési példák (mangalica sertés, szürke marha, racka juh, bivaly) alapos vizsgálata során kiderül, hogy az állam és az Európai Unió támogatása nélkül fennmaradásuk a jelenlegi gazdasági környezetben elképzelhetetlen lenne.

Az őshonos fajták kis populáció mérete miatt a teljesítmények növelésére és a tevékenység jövedelmezővé tételére szelekció útján sem lehetőség, sem idő nincs. Megoldás lehet az egyes állatfajtákban a nőivarú létszám növelése. A génmegőrzéshez szükséges nőivarú populáció fölötti létszámmal versenyképes árutermelő keresztezéseket célszerű elindítani.

A génmegőrzés szakmai szabályai szerinti fajtafenntartás, fajtamegőrzés jelentős költséggel jár, s a génmegőrzési programokban tartott állományok különleges termékei csökkentik a megőrzés költségeit. Lényegében ilyen speciális hasznosításnak tekinthető a szabadidő hasznos eltöltése, a direkt, vagy indirekt sportolási lehetőségek adott fajtákkal való kielégítése, vagyis a fajtafenntartás költségsökkentő tényezőinek tekinthetők.

Az egyes őshonos fajtákkal végzett direkt, vagy indirekt sportolás széles körű elterjesztése népszerűsítésük legjobb módjai közé tartozik, mert tenyésztőik, tartóik önmegvalósulásán túl a jövő nemzedéke pozitív benyomással ismerheti meg azokat. A sikerek, fajtáink értékei láttán újabb követői nőnek fel a génmegőrzési munkának, ezáltal megvalósulhat az emberi nemzedékek egymásra épülő munkájának folytatása. Ebben a tevékenységben ma élenjár a lótenyésztés, szinte évszázados hagyománya van a galambtenyésztésnek, hiszen sportcélok hatására tenyésztettek ki számos magyar galambfajtát is.

Hagyományos helyi (őshonos) fajtáink mélyen gyökerező kultúránk szerves részét képezik, s ha ezeket a gyökereket elvágjuk (fajtáinkat veszni hagyjuk) a nemzeti tudat táplálásának véreireit vágjuk el.

A génmegőrzés szoros nemzetközi összefogást igényel. Szerencsére a témában aktívak a regionális és világszervezetek, pl. az Európai Unió, az Állatgenetikai Koordinátorok Regionális Pontja (ERFP), az ENSZ-FAO és a Biodiverzitási Konvenció (CBD). A CBD 2010. októberi konferenciáján például valamennyi aláíró országra érvényes szabályrendszerben rögzítették a génmegőrzést veszélyeztető tényezőket, a generóziót és az állatgenetikai tartalékok alulértékelését.

Összeállította: Dr. Hajas Pál a génmegőrzés szekció vezetője,

A DAGENE Egyesület elnöke

Email: hajas@dagene.eu, tel: +36-30-7180912